

ALFRED TARSKI (1901-1983)

A. Tarski je jeden z hlavných predstaviteľov Lvovsko-varšavskej logickej školy a nepochybne aj jeden z najvýznamnejších matematických logikov XX. storočia. Narodil sa r.1901 vo Varšave. Pôvodne sa volal Alfred Tajtelbaum. Študoval matematiku a filozofiu pod vedením J. Łukasiewicza a S. Leśniewského. K jeho učiteľom patrili aj filozof T. Kotarbiński a matematik W. Sierpiński. R.1926 sa stal docentom varšavskej univerzity, na ktorej pôsobil do r.1939. Vypuknutie II. svetovej vojny ho zastihlo v Amerike, z ktorej sa do Poľska už nevrátil. V rokoch 1944 - 1973 prednášal na University of California v Berkeley. Zomrel r.1983.

Bol neobyčajne všestranný. Svojimi prácami obohatil nielen logiku, logickú sémantiku a metamatematiku, ale aj teóriu množín, aritmetiku, algebru a geometriu. V práci *Pojęcie prawdy w językach nauk dedukcyjnych* (1933), známejšej z prekladov do nemčiny (1935) a angličtiny (1956), položil základy extenzionálnej sémantiky. Rehabilitoval v nej základné sémantické pojmy, ktorým sa dovtedy mnohí moderní logici s nedôverou vyhýbali, lebo boli zdrojom rôznych antinómií (jednu z nich – antinómiu luhára – poznali už starí Gréci). Tarski v nej ukázal, ako možno exaktne definovať pojem pravdy a iné sémantické pojmy a vyhnúť sa známym antinómiám. Tým dal silný impulz na rozvoj sémantiky v oblasti logiky. Rudolf Carnap, ktorý sa vo svojich skúmaníach jazyka pôvodne orientoval na čistú syntax, pod vplyvom Tarského práce začal intenzívne rozvíjať logickú sémantiku. Tarského teóriu pravdy vysoko ocenil aj K.R. Popper, W.V. Quine a iní významní filozofi.

K najznámejším výsledkom A. Tarského patrí popri spomenutej definícii pravdy vymedzenie pojmu definovateľnosti a logického dôsledku (definovaného najprv syntakticky, neskôr sémanticky), teória deduktívnych systémov, sémantická teória modelov, dôkazy o rozhodnuteľnosti elementárnej geometrie a elementárnej teórie reálnych čísel, príspevky k algebraickej logike a štúdie týkajúce sa niektorých zovšeobecnení logiky 1. rádu – logiky nekonečne dlhých formúl a tzv. slabšej logiky 2. rádu (s premennými, ktorých hodnotami sú iba konečné množiny). Napísal aj populárnu knihu o modernej logike, ktorá vyšla v českom preklade P. Maternu pod titulom *Úvod do logiky a metodologie deduktivních věd* (Praha 1966, druhé vydanie vyšlo r.1969).

Pokladal sa skôr za logika a matematika než za filozofa a preto sa na verejnosti zriedka vyjadroval k filozofickým problémom. Jeho populárna stať o pravde, ktorú uverejňujeme v tomto čísle *Organonu F*, je v tomto ohľade výnimkou. Údaje sa prikláňajú ku krajnému nominalizmu a extenzionalizmu. Ešte pred W.V. Quinom spochybňoval možnosť ostrého odlíšenia analytických a logických právd od empirických. Hoci nebol profesionálnym filozofom, jeho práce z logickej sémantiky mali na rozvoj analytickej filozofie nesmierny vplyv.

Pavel Cmorej